

Dohledový benchmark č. 2/2014

K uzavírání pojistných smluv investičního životního pojištění nezletilými

Česká národní banka v praxi zaznamenává řadu případů, kdy rodiče sjednávají pojistné smlouvy investičního životního pojištění jménem svých nezletilých potomků¹. Obdobná situace může nastat i v případě, kdy pojistnou smlouvu sjednají rodiče ve prospěch svých nezletilých potomků vlastním jménem. Rovněž se lze setkat i s pojistnými smlouvami investičního životního pojištění uzavřenými přímo nezletilými. Tyto pojistné smlouvy jsou často uzavírány na velmi dlouhou pojistnou dobu². Nezletilí³ v nich pak přebírají závazek hradit pojistné i na dobu po nabytí zletilosti, aniž by před uzavřením pojistné smlouvy byla dostatečně vyhodnocena jejich schopnost sjednanému závazku dostát a bez toho, že by byli řádně upozorněni na rizika s tím spojená, což při předčasném ukončení pojistné smlouvy⁴ vede ke vzniku újmy na jejich straně, neboť předčasné ukončení pojištění nebývá výhodné.

Česká národní banka upozorňuje, že při sjednávání investičního životního pojištění nezletilých je nutné věnovat zvýšenou pozornost dodržení povinnosti jednat s odbornou péčí ve smyslu ustanovení § 6 odst. 1 zákona o pojišťovnictví⁵ a ustanovení § 21 odst. 1 zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích⁶, a to zejména v níže uvedených oblastech.

1) Způsobilost pojistníka uzavřít pojistnou smlouvu

Pojišťovny a pojišťovací zprostředkovatelé jsou v rámci své povinnosti jednat s odbornou péčí povinni před uzavřením konkrétní smlouvy investičního životního pojištění nezletilého, resp. před jejím zprostředkováním, na základě dostupných informací (např. v rámci pohovoru před uzavřením pojistné smlouvy) vždy ověřit, zda je jednající osoba způsobilá pojistnou smlouvu uzavřít, a to v souladu s požadavky, za kterých mohou nezletilí sami, resp. ve vztahu k majetku nezletilých jejich zákonnými zástupci (rodiči), právně jednat.

Česká národní banka odkazuje na ustanovení § 31 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění (dále jen „NOZ“), podle kterého jsou nezletilí způsobilí pouze k těm právním jednáním, která jsou co do povahy přiměřená rozumové a volní vyspělosti nezletilých jejich věku⁷. Nezletilí však nejsou podle ustanovení § 36 NOZ nikdy způsobilí

¹ Nezletilými se pro účely tohoto benchmarku rozumí osoby mladší 18 let, které nenabývaly plné svéprávnosti.

² Pojistná doba zpravidla pokrývá nejen dobu do dosažení zletilosti, ale zasahuje podstatně i do produktivního věku pojištěného, přičemž není výjimkou např. pojistná doba 30 až 50 let.

³ Není výjimkou, že rodiče nezletilého pojištěného jako pojistníci uzavírají pojistné smlouvy na tak dlouhou dobu, že je již při sjednání pojištění zřejmé, že se konce pojištění nedožijí (např. pojistná smlouva je sjednána v době, kdy je pojistníkem 55 let, na pojistnou dobu 40 let, tj. do 95 let věku pojistníků). V pojistných smlouvách pak může být sjednáno, že po smrti pojistníka vstupuje na jeho místo pojištěný, tedy v daném případě nezletilý. Na nezletilého pak přechází povinnost platit pojistné (obdobně viz též ustanovení § 2767 NOZ).

⁴ důvodem předčasného ukončení pojištění může být např. nemoc či úraz pojistníka, jeho odchod do důchodu, ztráta zaměstnání či úmrtí

⁵ Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví, ve znění pozdějších předpisů.

⁶ Zákon č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí a o změně živnostenského zákona, ve znění pozdějších předpisů.

⁷ Viz např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR spis. zn. 28 Cdo 4740/2010, podle kterého je třeba, jde-li o rozlišení mezi běžnou a neběžnou majetkovou záležitostí při správě majetku dítěte, „hodnotit vždy na základě jednotlivých okolností a celkové povahy každého konkrétního případu. V právní teorii a soudní praxi jsou takto za neběžné majetkové záležitosti, které schválení soudu vyžadují, pokládány např. nabytí či převod motorového

jednat samostatně v těch záležitostech, k nimž by i jejich zákonný zástupce potřeboval přivolení soudu.⁸

Souhlas soudu potřebují rodiče podle ustanovení § 898 NOZ k právním jednáním, která se týkají existujícího i budoucího jmění dítěte nebo jednotlivé součásti jeho jmění s výjimkou případů, kdy se jedná o běžné záležitosti nebo o záležitosti sice výjimečné, ale týkající se zanedbatelné majetkové hodnoty. Mezi uvedená právní jednání pak podle ustanovení § 898 odst. 2 NOZ patří jednání, kterými dítě uzavírá smlouvu zavazující k opětovnému dlouhodobému plnění⁹.

Česká národní banka zároveň upozorňuje na důsledky absence souhlasu soudu uvedené v ustanovení § 898 odst. 3 NOZ, podle něhož se k právním jednáním rodiče, k němuž schází potřebný souhlas soudu, nepřihlíží.

2) Zjišťování požadavků a potřeb

Při zprostředkování investičního životního pojištění nezletilých je vždy nutné řádně zjišťovat a komplexně hodnotit požadavky a potřeby klienta, tj. potenciálního pojistníka (i pojištěného), po celou dobu trvání pojištění, a to ve vztahu k současné i očekávané budoucí osobní a finanční situaci. Je přitom nutné vzít v úvahu, že požadavky a potřeby pojistníka (i pojištěného) se po dobu trvání pojištění budou vyvíjet a měnit (např. bude nutné pokrýt náklady na studium nezletilého, jeho bydlení, založení rodiny, nelze vyloučit budoucí potřebu uzavření pojištění na riziko smrti v souvislosti s přijetím úvěru apod.). Teprve na základě podrobného rozboru požadavků a potřeb pojistníka (i pojištěného) a jejich vyhodnocení ve vztahu ke všem parametrům zprostředkovávaného pojistného produktu (např. možnost snížení platby pojistného v průběhu trvání pojištění a jeho rozsah či případné sankce za neplacení pojistného) lze připustit jeho doporučení.

Zjištěné požadavky a potřeby, jakož i konkrétní důvody vedoucí pojišťovacího zprostředkovatele k doporučení sjednáváného produktu, musí být ve smyslu ustanovení § 21 odst. 8 zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích jasně, přesně a v tomto případě i zvlášť podrobně zaznamenány tak, aby sepsaný záznam umožňoval rekonstruovat postup pojišťovacího zprostředkovatele a posoudit soulad jeho postupu z hlediska dodržení povinnosti jednat s odbornou péčí (včetně zaznamenání způsobu posouzení způsobilosti jednající osoby pojistnou smlouvu uzavřít a plnit dlouhodobě závazky odpovídající pojistné době). V případě absence podrobně sepsaného záznamu nelze považovat povinnost jednat s odbornou péčí za splněnou.

V případě, že je sjednáváno investiční životní pojištění nezletilého na dlouhou pojistnou dobu a není přitom možné s odbornou péčí posoudit budoucí požadavky a potřeby pojistníka a pojištěného, případně pojistník (pojištěný) sdělení informací o svých požadavcích a potřebách nutných k posouzení vhodnosti sjednáváného pojištění výslovně odmítne poskytnout, pak nelze dle názoru České národní banky bez dalšího k doporučení uzavření pojistné smlouvy investičního životního pojištěného nezletilého přistoupit.

---

vozidla (nikoliv však jednostopého), nabytí či převod nemovité věci, resp. podílu k ní, pro zastoupeného či zastoupeným, odmítnutí dědictví, uzavření dědické dohody, nakládání se stavebním spořením, prodej akcií atp.“

⁸ Dopadá na případy, kdy za nezletilého jako pojistníka sjedná pojistnou smlouvu jeho zákonný zástupce, nikoli na případy pojištění cizího pojistného nebezpečí podle ustanovení § 2767 NOZ, ve kterých nezletilý vystupuje pouze v roli pojištěného.

⁹ Viz ustanovení § 898 odst. 2 písm. d) NOZ

Pokud je pojistná smlouva investičního životního pojištění nezletilého uzavírána bez jakýchkoliv dalších připojištění (např. pojištění úrazu) a se záměrem kumulovat finanční prostředky pro nezletilého či mu poskytnout dlouhodobou investici, např. na důchod, je povinností zprostředkovatele jednajícího s odbornou péčí upozornit pojistníka na nevhodnost investičního životního pojištění, případně pojistníka i odkázat na služby osob oprávněných nabízet jiné na trhu existující finanční produkty, které by s ohledem na zjištěné požadavky a potřeby mohly být vhodné (např. služby investičních zprostředkovatelů, vázaných zástupců, poskytovatelů bankovních služeb, důchodového a penzijního spoření atd.). Zároveň by mělo být upozornění na případnou nevhodnost investičního životního pojištění výslovně zaznamenáno v záznamu vytvořeném podle ustanovení § 21 odst. 8 zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích.

3) Soulad požadavků a potřeb s uzavíranou pojistnou smlouvou

S ohledem na dlouhodobost pojistné smlouvy a zásah do práv a povinností nezletilých Česká národní banka očekává, že pojišťovny po obdržení návrhu pojistné smlouvy investičního životního pojištění nezletilého vždy automaticky kontaktují pojistníka¹⁰ a ověří jeho zájem¹¹ pojistnou smlouvou s navrženými parametry uzavřít¹².

Pojišťovna je dále ve smyslu ustanovení § 2789 NOZ rovněž povinna sama zvážit, zda mezi požadavky pojistníka (pojištěného) ve vztahu k uzavíranému pojištění neexistují nesrovnalosti. V opačném případě je povinna pojistníka, a v případě nezletilého pojistníka též jeho zákonného zástupce, na zjištěné nesrovnalosti upozornit¹³. I v případech, kdy pojišťovna pojišťovacího zprostředkovatele zplnomocní k uzavření pojistné smlouvy a obdrží již uzavřenou pojistnou smlouvu, musí v souladu s povinností jednat s odbornou péčí posoudit, zda byla pojistná smlouva uzavřena v souladu s požadavky a potřebami nezletilého pojistníka či pojištěného a v pochybnostech jeho skutečné potřeby ověřit, a pokud nikoli, měla by přijmout nezbytná opatření k nápravě nesouladu mezi požadavky a potřebami klienta (např. umožnit úpravu parametrů pojistné smlouvy, je-li to možné).

Uzavírání pojistných smluv s osobami, které k tomu nejsou právně způsobilé, řádné nezjišťování a nezaznamenávání požadavků a potřeb klientů včetně odůvodnění doporučení produktu klientovi, jakož i samotné sjednávání produktů neodpovídajících požadavkům a potřebám klienta, resp. neověření a neupozornění na případný nesoulad, bude považováno za jednání v rozporu s povinností jednat s odbornou péčí ve smyslu ustanovení § 6 odst. 1 zákona o pojišťovnictví a § 21 odst. 1 zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích.

¹⁰ podle ustanovení § 2767 odst. 1 NOZ není potřeba zvláštní souhlas v případě pojištěného, který je potomkem pojistníka, není svéprávným a pojistník je jeho zákonným zástupcem, pokud se jedná o pojištění majetku; obdobně zvláštního souhlasu není potřeba u pojištění osob ve smyslu ustanovení § 2826 odst. 1 NOZ

¹¹ např. prostřednictvím kontrolního telefonátu

¹² blíže viz též Úřední sdělení České národní banky ze dne 21. ledna 2014 k řízení a kontrole kvality činnosti distribuční sítě pojišťovny

¹³ Pokud pojišťovna poruší svou povinnost stanovenou v § 2789 NOZ, má pojistník podle ustanovení § 2808 odst. 1 NOZ právo od pojistné smlouvy odstoupit. Pojišťovna je v takovém případě povinna nahradit pojistníkovi do jednoho měsíce ode dne, kdy se odstoupení stane účinným, zaplacené pojistné snížené o to, co již případně z pojištění plnil.

Upozornění:

Informace obsažené v tomto materiálu vyjadřují názor pracovníků sekce dohledu nad finančním trhem ČNB, který je aplikován v dohledové praxi. Soud a případně i bankovní rada ČNB mohou zaujmout odlišný názor. Postup v souladu s informacemi v tomto materiálu však bude ČNB při výkonu dohledu nad finančním trhem považovat, v mezích okolností konkrétního posuzovaného případu, za postup v souladu s relevantními právními předpisy vztahujícími se k dané oblasti.

Datum: 31. července 2014